

проф. др **Ненад С. Милошевић**
Православни богословски факултет
Катедра за литургику
Београд

Литургија светог апостола Петра

Поред *Римске Литургије* (*Missae Romanae*)*, чије је ауторство Предање приписивало апостоу Петру, у литургичкој науци познате су бар још две Литургије које носе име врховног апостола. Једна је маронитска *Литургија Петра Апостола*¹, која припада источно-сиријском литургијском типу, а друга је римско-византијска *Литургија светог Петра* коју овде намеравамо да прикажемо.

Литургија апостола Петра, која се у периоду од X до XIX века појављује у неколико Евхологија византијског литургијског типа², прилично је загонетног порекла и изражено чудновате садржине. Иако литургијска наука већ дуги низ усрдно истражује ову *Литургију*, ипак се и даље чини да мишљења о њеном пореклу и времену настанка остају неусаглашена. Извесно је, пак, да је садржина литургије синтетичка – реч је о мешавини елеманата византијског и римског литургијског типа. А назив „апостола Петра“ носи из простог разлога што је њена Анафора (*Canon Actionis*) преузета из *Римске Литургије* чије се ауторство на Западу од старина приписивало врховном Апостоу.³

Занимљиво је приметити да ниједан историчар црквеног богослужења ову *Литургију* није сврстао у неки од литургијских типова. И поред тога што се искључиво среће у византијским Евхологијама (Требницима), и што је добар део њене садржине византијске форме, она није сврстана у такав литургијски тип. Али и доминирајући *Римски канон* – *Canon Missalis* (*Canon Actionis*, Евхаристијска молитва или Анафора), који је у њој заступљен, није учинио да буде убројана у римски литургијски тип. Због овакве синтетичке садржине, можемо је сматрати својеврсном, несврстаном хибридном Литургијом. Брајтманово мишљење према којем је Петрова Литургија настала као „литерарни експеримент“⁴ не би могло

---

* Овај рад је настао у оквиру пројекта бр. 149037А („Српска теологија у 20. веку“), који финансира Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије.

¹ Анафора ове *Литургије* објављена је у: A. Hanggi – I. Pahl, *Prex Eucharistica*, Freiburg 1998, 410-415. Од многобројних сиријских Анафора, поред ове која носи назив Св. Петра, постоје још бар две које се називају *Симонова*, или *Кифина*. Ср. Placid de Meester, „Introduction“, у: H. W. Codrington, *The Liturgy of Saint Peter*. Münster 1936, 1.

² Види: Dom Placid de Meester, *нав. дело*, 11-15. До сада је познато око 15 рукописа *Литургије* овакве садржине, од којих је десет грчких, четири словенска и један грузијски. Види: Γεωργίου Ταρνανίδη, *Σελίδες από την εκκλησιαστική γραμματεία των Σλάβων*, Θεσσαλονίκη 2007, 244.

³ Ср. Α. Σταυρινοῦ, *Αἱ ἀρχαιότατα καὶ αἱ σύγχρονα Λειτουργίαι τῶν κυριωτέρων τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησιῶν*, Α' τόμος, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1921. и репринтирано издање: Λειτουργικά Βλατάδων 4, Θεσσαλονίκη 2001, 116-117.

⁴ F. E. Brightman, *Eastern Liturgies*, New Jersey: Gorgia press, 2002, xci.

бити прихваћено уколико се у обзир узме недавно откривени Синајски кодекс којег солунски професор Јован Тарнанидис⁵ доводи у директну везу са преводилачком делатношћу Кирила и Методија, о чему ће бити речи у наставку.

Професор Православног богословског факултета у Београду др Прибислав Симић објавио је у „Богословљу“ за 1989. годину рад под насловом „Литургија Св. Петра у хиландарском рукопису 332 из 17. века“, као и сам текст Литургије.⁶ Ово издање *Петрове Литургије*, садржане у наведеном хиландарском рукопису, треба да је њена прва и до сада једина презентација код нас. У Русији, пак, познати грузијски прота, Кор. Кекелидзе, у својој монографији о грузијским литургијским текстовима, изложио је и поредак *Литургије светога Петра* на руском језику.⁷ Код Грка је познато издање ове *Литургије* уз пропратну схолију чувеног Амвросија Ставрिनуса, некадашњег митрополита кесаријског.⁸ Осим његовог издања, *Петровом Литургијом* се бавио још и савремени атински литургичар Евангелос Теодору⁹, као и црквени историчар Јован Тарнанидис¹⁰.

Осим још неколико издања на Западу¹¹, у прошлости је ова *Литургија* била предмет бављења стручњака из више научних области: литургичара, византолога, слависта, историчара.¹² Отварана су бројна питања и изношени су разни закључци о њеном пореклу, времену настанка, као и њеној намени. Међутим, резултати свих тих истраживања ипак нису довели до некаквог консезуса. Бројне претпоставке везане за ову, по много чему, чудновату *Литургију*, остају и даље неразјашњене, или, боље рећи, неусаглашене, а резултате досадашњих истраживања можемо поделити у три групе:

1. Прву групу чинила би група научника¹³ која је текст *Петрове Литургије* довела у везу са мисионарском делатношћу Кирила и Методија. Изведен је закључак о томе да је *Литургија* највероватније настала у оквирима њиховог просвећујућег кретања на простору Велике Моравске, одакле је затим раширена по осталим словенским областима које су биле и под византијским и под римским литургијским утицајем. Претходно научницима који тако тврде, овакво мишље-

⁵ I. Tarnanidis, *нав. дело*,

⁶ П. Симић, „Литургија св. Петра у хиландарском рукопису 332 из XVII века“, *Богословље* 1-2 (1989), 125-136.

⁷ К. Кекелидзе, *Литургические грузинские памятники вь отечественных книгохранилищах*, Тифлис 1908, 200-206.

⁸ А. Σταυρινοῦ, *нав. дело*, 114-139.

⁹ Ε. Θεοδώρου, *Ἡ ἀπορεία συνενόσεως τοῦ βυζαντινοῦ μετὰ τοῦ ρωμαϊκοῦ λειτουργικοῦ τύπου ἐν τῇ ἐλληνικῇ «Λειτουργία τοῦ Πέτρου»*, у тому: *Ἀφιέρωμα εἰς Μητροπολίτην Κοζάνης «Οἰκοδομη καὶ μαρτυρία»*, τόμος Β' (1992), 173-180.

¹⁰ I. Tarnanidis, *нав. дело*, 243- 260.

¹¹ W. Lindanus, *Missa Apostolica /sive/ H ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ /τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου/ Divinum Sacrificium Sancti Apostoli Petri*, Antwerpiae M.D.LXXXIX (1589); Joannis a S. Andrea, *Missa apostolica seu Divinum Sacrificium S. Apostoli Petri*, Paris 1595; и издање рукописа Vat. Gr. 1970 од С. А. Swainson-a, (Cambridge 1884).

¹² F. E. Brightman, *Liturgies Eastern and Western*, Oxford 1896; H. W. Codrington, *The Liturgy of Saint Peter*. Münster 1936; J. M. Hassens, „La Liturgie romano-byzantine de saint Pierre“, у: *Orientalia Christiana Periodica* 4 (1938), 235-258, и 5 (1939), 103-150; такође, и многи други византолози и слависти (види: I. Tarnanidis, *нав. дело*, 247).

¹³ J. Vajs, P. Syrku, J. Vašica, F. Grivec, D. Čiževski, Dvornik, M. Biskup и A. Tkadlčik. Види: I. Tarnanidis, *нав. дело*, 247.

ње заступао је Порфирије Успенски који је и пронашао „Симићев“ Хиландарски кодекс (објављено 1880), с тим што је сматрао да је дело настало у Солуну.¹⁴

2. У другу групу сврстали би оне истраживаче који су реговали на овакав став¹⁵, а који искључују било какву могућност довођења у везу словенске варијанте *Петрове Литургије* са делатношћу Кирила и Методија. Штавише, Мареш је мишљења да је словенски превод дело неких истојезичних кругова на Светој Гори и да није могао настати пре XIV-XV века¹⁶.

3. Трећу групу чине они који побијају ставове обе наведене. Према њиховом мишљењу, *Литургија* је настала у областима Јужне Италије и то после живота свете браће Кирила и Методија, најраније у X веку. Главни заговорници оваквих ставова јесу двојица литургичара: J. M. Hanssens¹⁷ и још живи атински професор Евангелос Теодору. Ипак, прихватајући став о Јужној Италији¹⁸ као месту настанка ове литургије, професор Теодору доводи је у везу са Кирилом и Методијем, држећи да је првобитно настала као комбинација Римског канона преведеног на словенски језик и осталих делова византијске Златоустове литургије преведене са грчког. Према Теодору, разлог устројавања овакве, хибридне литургије, јесте политика Рима који је имала за циљ да потисне оригиналну византијску литургију са епиклезом, а коју су у мисионарске сврхе са грчког језика превели Кирило и Методије. Тиме би на неприметан начин био наметнут и популарним учињен *Римски канон* (Canon actionis – канон праксе или канон савршавања), због чега је *Литургија* и називана *Петровом*¹⁹.

Посебно место у низу наведених ставова припада поменутом солунском професору Црквене историје Јовану Тарнанидису, суштински везано за проналазак²⁰ до сада најстаријег словенског кодекса 5/N са текстом западног порекла и писаног глагољицом²¹. Изучавајући овај споменик, уважени професор дошао је до убедљивог закључка да поменути рукопис припада кирилометодијском периоду²², односно да је настао у истој радионици која је израдила аутентичне богослужбене књиге византијског типа, намењене литургијском животу Словенских хришћана. Штавише, Тарнанидис сматра да би овај Синајски кодекс могао бити и најближи почетној верзији *Петрове Литургије*, настале од солунске браће Кири-

¹⁴ Ср. I. Ταρνανίδης, *нав. дело*, 247-248.

¹⁵ Према Тарнанидису, то су првенствено J. Laurečnik и F. Mareš (*нав. дело*, 248).

¹⁶ Ср. I. Ταρνανίδης, *нав. дело*, 248.

¹⁷ J. M. Hanssens, *Institutiones liturgicae de Ritibus Orientalibus*, том 3, Roma 1932, 583.

¹⁸ Brightman претпоставља да је ова Литургија настала „као озбиљан покушај да се споје две богослужбене варијанте и да је као таква била заиста у употреби грчке заједнице у (Јужној) Италији“ (F. E. Brightman, *Eastern Liturgies*, New Jersey: Gorgia press, 2002, xci). Ср. П. Симић, *нав. дело*, 128.

¹⁹ Θεοδόρου, *нав. дело*, 177.

²⁰ Године 1975. у зиду синајског манастира Свете Катарине пронађен је четрдесет и један словенски рукопис (XI-XVв.), од којих су 36 ћириличних, а 5 глагољичких. Види: F. V. Mareš, „Ioannis C. Tarnanidis, The Slavonic Manuscripts Discovered in 1975 at St Catherine’s Monastery on Mount Sinai, Thessaloniki 1988, 363 str.”, у: *Slovo, časopis Staroslovenskog instituta*, 39-40 (1989-90), 204.

²¹ F.V. Mareš за овај рукопис каже да је реч о Сакраментару западног обреда. Види његов приказ на: „Ioannis C. Tarnanidis, The Slavonic Manuscripts Discovered in 1975 at St Catherine’s Monastery on Mount Sinai, Thessaloniki 1988, 363 str.”, у: *Slovo, časopis Staroslavenskog instituta*, 39-40 (1989-90), 204.

²² У прилог овој тврдњи Тарнанидис истиче да је богослужбено искуство Кирила и Методија у Солуну - „где је требало да су преживљавали неки елементи западног богослужења, обзиром да је све до времена Лава Исаврианина, до 732 или 733, Солунска архиепископија била у јурисдикцији Рима“ - било од великог значаја за настанак овакве Литургије (*нав. дело*, 251).

ла и Методија. Откриће овог кодекса могло би, према његовом мишљењу, да буде улазак у траг једној богослужбеној традицији која је већ дуже време предмет научних истраживања која, опет, због недостатка ваљаних и јасних података, до данас нису окончана²³. Тарнанидис закључује ставом према којем је *Литургија* израз дипломатско-мисионарског замаха свете браће, супростављеног реакцијама латинског клира:

„Превод једног текста западног литургијског типа, уочи њихову одбране пред папом, могао би да представља успешан дипломатски одговор на тужбе од стране западнога клира, који је тврдио да [света браћа], уводећи новотарије са Истока, укидају њихово западно предање.“²⁴

Што се тиче српско-словенског текста *Литургије светога Петра* из хиландарског рукописа 332, још је Condrinton довео под сумњу његову оригиналност, што се да закључити и из правописних грешака које приписује преписивачу.²⁵ С обзиром да се овај текст подудара са старијим грчким текстом (Кодекс Париске националне библиотеке Suppl. gr. 476 из XV века), могло би се претпоставити да је хиландарски превод настао са овог или неког старијег грчког оригинала²⁶. Симић, пак, сматра да је словенски превод израђен према латинском оригиналу, најраније током прве половине XIII века и то негде на Св. Гори. Као главни аргумент, у прилог своје тврдње да је словенски уствари превод са латинског, Симић наводи два запажена места бетаистичке транслитерације у хиландарском рукопису *Петрове Литургије*: генитив имена **Амвросија** са *Ам'бросиа*, а друга заамвона молитва уместо *заамвонаја* означена је као *замбвонна*.

Било како било са хиландарским текстом, нама се ипак чини да је питање превода обрнуто од до скоро владајућих ставова. Лош превод *Римског канона*, како исправно примећује Swainson²⁷, али не само *Римског канона*, већ и оних молитава за које би се могло тврдити да су византијског порекла, уз изражене правописне и граматичке грешке – о синтаксичким да и не говоримо, упућују на закључак да је грчки текст уствари настао као превод не са латинског, већ са словенског оригинала. Приметно је да текст, нарочито онај у *Grottaferrata Cod. G. V. VII*, није писао добар познавалац грчког језика. А то што су грешке евидентне и у делу текста који је грчког језичког порекла, упућује на закључак да је грчки превод настао са словенског оригинала. А ако се још у обзир узме Тарнанидисово читање Синајског текста, онда ова наша претпоставка бива више убедљивом.

Дакле, ствари би, поједностављено, изгледале овако: 1) најпре настаје словенски текст *Литургије*, који је у ствари сачињен од превода *Римског канона* са латинског и византијских елемената остатка *Литургије*, углавном преведених са грчког; 2) словенски текст *Литургије* накнадно бива преведен на грчки, а превод

²³ Ср. Ταρνανίδης, *нав. дело*, 247.

²⁴ Ταρνανίδης, *нав. дело*, 247.

²⁵ Н. W. Codrington, *нав. дело*, 25.

²⁶ Професор Симић прихвата став Мареша (*Текстологија средњовековних јужнословенских књижевности*, САНУ, Научни скупови књ. X, Одељење језика и књижевности књ. 2, Београд 1981) и наводи „да су два грчка рукописа са посебним особеностима у поређењу са осталим грчким текстовима: Париски бр. 476, из XV или можда XIV века, и њему врло близак Пантелејмоновски из XIX века, светогорске провинијенције, с којим се хиландарски и кијеВСКИ текст такорећи подударају“ (Симић, *нав. дело*, 128).

²⁷ Ср. С. А. Swainson, *нав. дело*, xxxi.

ди се са словенског „оригинала“ јер је тај оригинал при самом настанку претрпео текстуалне измене делова преузетих из *Златоустове Литургије*. 3) коначно, хиландарски текст настаје као превод са временом измењеног грчког „оригинала“²⁸.

У намери да прикажемо што изворнију форму ове Литургије морали смо се одредити за њен, до скоро, најстарији познати текст који се налази у кодексу Grottaferrata М. Г.β. VII из 10. века, а коју су објавили Н.В. Codrington²⁹ и Gaetano Passarelli³⁰. Иако нам је првобитна намера била да, у циљу целовитијег прегледа текстуалне садржине *Литургије*, све непотпуне делове допустимо из текстова каснијих њених варијанти, ипак смо се на крају одлучили да је изложимо онаквом каква се налази у поменутом кодексу. Разлог такве одлуке јесте недоследност у тексту самих молитава. Ипак, због нечиткости текста, на неким местима морали смо консултовати: грчки из Rossano 1970³¹, као и српски текст из Хиландарског рукописа 332³².

Литургија светога апостола Петра

Бакон: Господу се помолимо.

Свештеник молитву кадила: Кадило приносимо Теби Господе.

Молитва која се изговара у сасудохранилици при стављању хлебова предложења:
Господе Боже наш, предложивши себе непорочног...

Бакон: Благослови, владико.

Свештеник: Благословено Царство.

Бакон: Опет и опет.

Свештеник молитву: Господе Боже наш, Твоја је моћ.

Ако је недеља говоримо:

Добро је исповедати се.

И молитве са антифинима, а ако је обичан дан говоримо:

Благосиљај душо моја Господа.

А ако је заупокојена говоримо ове молитве:

Боже духова и свакога тела, који си смрт сатро.

Друга молитва: Помени Господе све који се у вери упокојише.

Друга молитва. Господе, Господе, тужних душа утехо и свих жалосних.

Тражи позади у Евхологију.

И вход.

По гласу: Господе помилуј, *трипут.*

и: Христe помилуј, *трипут.*

и: Господе помилуј, *трипут.*

²⁸ Ипак, не бисмо могли да искључимо могућност употребе *Петрове Литургије* и у Цариграду, у време Латинске окупације, као и у Јужној Италији, о чему сведочи већина грчких јужноиталијанских Евхологија.

²⁹ Н. В. Codrington, *нав. дело*, 130-137.

³⁰ Gaetano Passarelli, у: *L' Eucologio Cryptense Г.β. VII*, АВ 36, Θεσσαλονίκη 1982, 167-174.

³¹ Codrington, *нав. дело*, 137-145.

³² Симић, *нав. дело*, 130-136.

Молитва входа:

Господе Боже наш, који си установио на небу чинове и војске анђелâ и арханђелâ за славословљење Твоје доброте, учини са уласком нашим уласцима светих анђела који саслужују и заједно славослове Твојој доброту; јер си Ти улазак наш и Теби Славу узносимо.

Возглас: Господ са вама.

Народ: И са духом твојим.

Свештеник: Помолимо се.

И говори узвишеним гласом молитву: Подај, Господе, вернима својим десницу небеске помоћи да Те свим срцем траже; и за оно што достојно ишту право усмерење. Кроз Господа нашег Исуса Христа, Сина Твога, са којим живиш и царујеш Боже наш, у јединству Духа Светога, у векове векова.

Народ: Амин.

Бакон: Опет и опет.

Заступи, спаси, помилуј.

Поменувши пресвету, пречисту, најславнију, благословену Владичицу нашу и Приснодјеву Марију, часни и славни Крст, свето славно живоносно Васкрсење, свете жене Мироносице, часне Бестелесне наднебесне Силе, светога Јована Претечу и Крститеља, светога Стефана, првога ђакона и првога мученика, свете и свехвалне апостоле и добропобедне мученике, преподнога оца нашега Николаја и Елифанија, са свима светима и преподобнима и праведнима, сами себе и једни друге и сав.

Возглас: Јер теби приличи свака слава.

И одмах бива вход.

Бакон: Премудрост, усправно стојмо.

Ходите, поклонимо се.

Спаси нас, Сине.

И, ако хоће, говори: Јединорођени Сине и Слове.

И говори тропар дана.

И, Бакон:

У миру Господу се помолимо.

За вишњи мир.

За мир свега света.

За дом овај.

За оца и епископа нашег.

За најблагочестивије.

За оне који се са ревношћу и страхом Божијим труде, наше оце и браћу нашу и за помоћ од Бога и похођење њихово, Господу се помолимо.

За благо растворење ваздуха.

За оне који плове, путују.

Да нас избави.

Молитва Трисвета: Свети над светима, Боже наш, једини свети.

Заступи.

Поменувши пресвету пречисту (*као што је пре написано*).

Свештеник возглас: Јер си свет, Боже наш, и Теби славу узносимо.

Народ Трисвето; и после Трисветог свештеник целива свету трапезу говорећи тајинствено:

Благословено Царство, Оца и Сина и Светога [Духа]

И окренувши се према народу осењује говорећи: Мир свима.

Бакон: Премудрост.

Прокимен и Апостол и Алилуја; стих и ђакон кади говорећи:

Премудрост, исправно стојећи чујмо. *И говори Еванђеље.*

И после Еванђеља свештеник:

Господ са вама.

Народ: И са духом твојим.

Свештеник: Помолимо се.

И пева дневни тропар.

И умива се свештеник говорећи тајинствено:

Умијмо са невинима руке своје. *До краја молитве.*

И пева Херувуку.

Окренувши се свештеник говори:

Дух свети доћи ће.

Бакон: Двери, двери, са мудрошћу пазимо.

Народ: Верујем.

Бакон: Стојмо смерно, стојмо са страхом, пазимо да свето Узношење у миру.

Свештеник: Благодат и сила Светога Духа, да буде са свима вама.

Молитву над Приносом у тајинствености чинећи три (знака) крста.

+++ Жртву, Госпoде, одређену освети и њоме нас исцеливши управи. Кроз Госпoда нашег Исуса Христа, Сина Твога, са којим и царујеш, Боже, у јединству Духа Светога.

И осењује хлеб и чашу трипут.

У све векове векова.

Народ: Амин.

Свештеник: Господ са вама.

Народ: И са духом твојим.

Свештеник: Горе имајмо срца.

Народ: Имамо их ка Господу.

Свештеник: Благодарeња узнесимо Господу.

Народ: Достојно и праведно.

Свештеник узвишеним гласом:

Достојно и праведно јесте, прилично и спасоносно за нас, Теби увек и на сваком месту благодарeња узносити, Госпoде свети, Оче свемогући, вечни Боже, кроз Исуса Госпoда нашега, кроз кога Твоју славу хвале анђели, клањају јој се господства, дрхте власти, небеса небеса и силе и блажени серафими у заједничкој радости јој служе, са којима молимо Те да заповедиш да буду примљени и наши гласи који Ти усрдним исповедањем говоре.

Народ заједно са свештеником: Свет, свет.

Свештеник тајинствено: Стога Те, преблаги Оче, кроз Исуса Христа, Госпoда нашега, преклињући молимо и призивамо да примиш и благословиш + ове дарове +, принос + овај, свету жртву непорочну коју Ти приносимо најпре за Цркву Твоју свету католичанску, коју умири, чувај, уједини и управљај. Да удостојиш све крајеве земаљске заједно са слугом Твојим папом нашим и са смерношћу нашом.

Диптиси:

Помени, Господе, слуге и слушкиње своје, чија вера Ти је знана и преданост позната, који Ти приносе жртву хвале за себе и за све своје, за искупљење душа својих, за наду на спасење и сачување своје, који молитве Теби упућују, вечноме Богу, живом и истинитом.

Диптиси живих:

И све оне које свако од нас има на уму и христољубиву војску и за присутни народ и све и сва, и за оне који су у рату и свуда и на сваком месту.

Свештеник молитву тајинствено:

Бивајући заједничари и поштујући успомену особито преславне Богородице и Приснодјеве Марије, Матере Бога и Господа нашега Исуса Христа, и још и блажених Апостола и Мученика Твојих Петра и Павла, Андреја, Јакова, Јована, Томе, Филипа, Вартоломеја, Матеја, Симона и Тадеја, Лина и Климента, Сикста, Корнилија, Кипријана, Лаврентија, Еразма и Хрисогона, Јована и Павла, Козме и Дамјана и свих Светих Твојих помени, чијим молитвама и мољењима подари да у свему Твојим покровом будемо чувани. И помоћу Христа Бога нашега овај принос служења нашега као и свега народа Твога, молимо Господе, благонаклоно прими; данима нашим миром Твојим управљај, и од вечне осуде нас избави и благоволи нас уврстити у Твоје изабрано стадо. Кроз Господа нашега.

Молимо Те, Господе, да благоволиш учинити ово приношење у свему +благословено, неизрециво, +вољено, +благопријатно; да нам они постану +Тело љубљенога Сина Твога, Господа нашега Исуса Христа, који је дан пре свога страдања узео хлеб у своје свете и непорочне руке и, уперивши очи на небо к Теби, Богу Оцу своме Свемогућем, Теби заблагодаривши, +благослови + преломи и даде својим ученицима, говорећи:

Ако хоће говори узвишеним гласом:

Даде својим ученицима, говорећи: Узмите једите од овога сви, јер је ово Тело моје. А исто тако по вечери и ову часну Чашу у своје свете и пречисте руке, опет заблагодаривши Ти +благослови и даде својим ученицима, говорећи:

И овде узвишеним гласом,

Пијте из ње сви: ово је Крв.

Молитва тајинствено:

Узмите пијте из ње сви: јер је ово чаша Крви моје Новог и Вечног Завета, Тајне вере: која се за нас и за многе излива за опроштење грехова
Кад год ово творите у моју спомен то чините.

Стога, Господе, ми слуге Твоје, али и народ Твој свети, сећајући се блаженог страдања Христа, Сина Твога, Господа нашега, а такође и из ада устајања и на небо славног узлажења, приносимо једноме Божанству Твоме од Твојих дарова, то јест +Жртву чисту, +Жртву свету, Жртву савршену, +свети Хлеб живота вечног +и Чашу спасења вечног, за које, преклињући молимо свемогући Боже, милошћу и благошћу лица удостој посете и прими их, као што си удостојио дарове детета твога Авеља, и жртву патријарха нашега Авраама и ону коју Ти је принео први свештеник Твој Мелхиседек, свету жртву, непорочни принос.

Свештеник се приклања и помиње кога хоће и усправивши се возглашава:

И дај нам да једним устима и једним срцем.

И да буде милост великога.

Вакон: Поменувши све свете.

За принесене и освећене часне Дарове, Господа.

За оне који се са ревношћу и страхом Божијим труде и служе нама, отаца и браће наше и који од Бога помоћ и похођење, Господу.

Да Господ Бог наш, примвши их у (sic) ниспошље и нама божанску.

Да нас избави од сваке жалости.

Свештеник молитву:

Онда, приклонивши се, говори:

Заповеди да ово буде прислужено рукама Анђела Твога на горњи жртвеник Твој, пред божанственим лицем Твојим, и да се сви који са Жртвеника Твога примимо +Частицу светог Тела и +Крви Сина Твога испунимо сваким благословом небеским и благодаћу. Кроз Христа, Господа нашег. Амин.

Заступи, спаси, помилуј.

Сав дан савршен свет, миран.

Анђела мира, верног вођу, чувара душа.

Опроштај и отпуштање грехова.

Добро и корисно душама нашим.

Остало време живота.

Крај живота нашега да буде хришћански веран, без бола.

Измоливши јединство вере и.

И одмах молитву:

Нама, пак, грешнима слугама Твојим који се уздамо у изобиље Твога милосрђа, благоволи подарити удео и заједништво са Твојим светим апостолима и мученицима: Јованом, Стефаном, Матијом, Варнавом, Игнатијем, Александром, Маркелином, Петром, Филикитијом, Перпетуом, Агатом, Лукијом, Агнезом, Цецилијом, Анастасијом и свим светим Твојим. Прими нас у њихову заједницу, не осврћући се на дела, већ опроштај молимо, Даваоче да подариш, кроз Исуса Христа, Господа нашега, кроз Кога сва ова добра, свагда Господе, увек добро твориш, +освећујеш, +благосиљаш и +нама дајеш, кроз Њега, +са Њим и +у Њему, + Теби Богу Свемогућем, заједно са Светим Духом свака част и слава.

Свештеник узглашава:

У векове векова.

Народ:

Амин.

Помолимо се.

Божанским учењем научени и спасоносним поукама поучени усуђујемо се говорити:

Народ: Оче наш који си на небесима.

Свештеник молитву тајинствено:

Избави нас, молимо Ти се Господе, од свих зала, која су се догодила, садашњих и будућих, и молитвама пречисте и Приснодјеве Марије, и светих апостола Петра, Павла, Андреја и свих светих Твојих, дај очишћење и мир у дане наше да окриљем Твога милосрђа потпомогнути будемо очишћени од наших грехова, и будемо ослобођени од сваке метежи. Кроз Господа нашега Исуса Христа Твога, са којим живиш и царујеш, Боже, у јединству Духа Светога.

Узглашава:

У векове векова.

Или, ако хоће, говори:

Јер је Твоје царство.

Народ: Амин.

Свештеник: Мир Господњи свагда са вама.

Народ: И са духом твојим.

Молитва коју свеишеник чини за причешће:

Свети светих, Који у светима обитаваш и почиваш у чистом срцу и савести доброј, удостој ме Твоје Тајне, и свете Чаше. Немој ми дати ове Светиње на суд или на осуду, већ на очишћење тела и духа.

После тога узноси Хлеб, говорећи:

Пазимо! Светиње светима.

Народ: Један је Отац Свет. Један је Син Свет, Један је Дух Свети, у јединству једном.

Свеишеник: Мир Господа нашега Исуса Христа, да буде са свима вама.

Народ: И са духом твојим.

Свеишеник раздељује Хлеб и поје химну:

Јагње Божије, Сине Очев, који узимаш грех света, помилуј ме.

Радуйте се.

Хвалите са небеса.

Свеишеник говори:

Боже, отпусти, остави, опрости ми грешном сагрешења моја, знана и незнана, учињена било у знању било у незнању, било на делу, било у речи, било у помисли, што учиних, све ми опрости као Благ и Човекољубив, Дуготрпељив и Многомилостив. Молитвама пречисте и Приснодјеве Марије, неосуђено ме удостој да примим свети и пречисти твој Дар, на отпуштење грехова и за живот вечни, за уништење мојих злих помисли и на просветљење Твојих заповести.

И пошто се сви причесте појемо:

Да се испуне уста наша.

Свеишеник узвишеним гласом: Господ са вама.

Народ: И са духом твојим.

Свеишеник узвишеним гласом:

Помолим се.

Молимо Ти се, Господе, нека нас ово Причешће очисти од сваке нечистоте и учини нас да будемо учесници свих небеских добара. Кроз Исуса Христа, Сина Твога, са којим живиш и царујеш, Боже, у јединству Духа Светога, у све векове векова.

Народ: Амин.

Свеишеник: Господ са вама.

Народ: И са.

Свеишеник: У миру изиђимо.

Народ: У име Господње.

Свеишеник: Господу се помолимо.

Молитва заамвона: Благословен си, Господе Боже наш, што си нас удостојио да се причестимо пречистим Твојим телом и часном Твојом Крвљу, Ти нас све сачувај. Јер си Благословен са беспочетним Твојим Оцем и Животворним Твојим Духом, сада и увек и у векове векова.

Народ: Амин.

Нека је благословено име Господње.

Слава [Оцу и...].

Господе помилуј *трипут*, Господе благослови.

Ти сâм јеси пуноћа Закона и Пророка, Ти си испунио.